ਓਰੀਐਂਟਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕਾਮਰਸ

ਬਨਾਮ

ਪ੍ਰਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾਰੀ

(2022 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1260)

ਅਗਸਤ 16, 2022

[ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਅਤੇ

ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 1881 – ਧਾਰਾ 138 – ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ – ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਡਰਾਅਰ ਜੋ ਚੈੱਕ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਡਰਾਅਰ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਰਜ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਉੱਠਦੀ ਹੈ – ਚੈੱਕ ਲਈ ਵੇਰਵੇ ਭਰਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਬਾਰੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਮਤਲਬ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ: (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 197 : [2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 24; ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441 : [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 507 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਲਾਮਨੀ ਟੈਕਸ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਬਾਲਾਸੁਬ੍ਰਮਣਿਅਮ (2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 283 : 2021 (2) ਜੇ.ਟੀ. 519; ਅਨੱਸ ਰਾਜਸੇਖਰ ਬਨਾਮ ਅਗਸਤਸ ਜੇਬਾ ਅਨੰਤ (2020) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 348 : [2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 731 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 24 ਪੈਰਾ 14 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 731 ਪੈਰਾ 16 ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 507 ਪੈਰਾ 16 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1260 ਦਾ 2022.

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 24.07.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿ. ਐਮ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 1792 ਦਾ 2019.

ਅੰਬਰ ਕਮਰੁਦੀਨ, ਤੇਜਸਵੀ ਕੁਮਾਰ, ਸੈਯਦ ਸਰਫਰਾਜ਼ ਕਰੀਮ, ਐਡਵੋਕੇਟ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਮਾਧਵ ਖੁਰਾਨਾ, ਮਿਸ ਸਾਕਸ਼ੀ ਕੱਕੜ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 24 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਰਾਇ ਲੈਣ ਲਈ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਦੀ ਲਿਖਤਾਂ 'ਤੇ ਲੇਖਕਤਾ" (ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੈੱਕ) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

4. ਜਵਾਬਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦਸਤਖਤਸ਼ੁਦਾ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸਨ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤਸ਼ੁਦਾ ਚੈੱਕ ਦੇਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਭਰਨ ਬਾਰੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਚੈੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਅਸਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ) ਐਕਟ 1980 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੰਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੌਂਸੋਰਟੀਅਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ (i) ਸੈਂਚੁਰੀ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ, (ii) ਪਿਕਸਿਓਨ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, (iii) ਪਰਲ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, (iv) ਪਿਕਸਿਓਨ ਵਿਜ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ (v) ਪਰਲ ਵਿਜ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ। ਕੌਂਸੋਰਟੀਅਮ ਦੇ ਕੁੱਲ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ (ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ A-2) ਨੇ ਸੈਂਚੁਰੀ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਖਾਤੇ ਤੋਂ 26 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਚੈੱਕ - ਨੰਬਰ 387127 ਦੀ ਰਕਮ 5.57 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਰਤੀ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ, ਡਿਫੈਂਸ ਕਾਲੋਨੀ ਬ੍ਰਾਂਚ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਦਿੱਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸੀ, ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਸੀ.ਸੀ/ਐਲ.ਓ.ਸੀ/D36/2011 ਨਾਲ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਹ 25 ਮਈ 2012 ਨੂੰ "ਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡ ਨਾ ਹੋਣ" ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

6. 5 ਜੂਨ 2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਵਾਰਕਾ ਕੋਰਟਸ ਵਿੱਚ ਅਤਿਰਿਕਤ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੀ.ਸੀ ਨੰਬਰ 3065 ਆਫ 2012 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 251 ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

7. ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ, 12 ਫਰਵਰੀ 2018 ਨੂੰ, ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ; ਉਹ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੈੱਕ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ।

8. ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੈੱਕ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ 21 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

9. ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹਸਤਾਖਰ ਮਾਹਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ 'ਲਿਖਤਾਂ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਹੱਥ ਲਿਖਣ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

10. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਮਿਸਟਰ ਅਮਰ ਕਮਰੂਦੀਨ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਮਿਸਟਰ ਮਾਧਵ ਖੁਰਾਨਾ, ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

11. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਭਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

13. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

139. ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਣਾ। - ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਦਾ ਧਾਰਕ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

14. 'ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ' ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

33. ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਅਰਥਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਧਾਰਾਵਾਂ 20, 87 ਅਤੇ 139, ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਚੈੱਕ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਚੈੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੈਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

34. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦਸਤਖਤਿਤ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਵੈਚਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਰਕਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ।

ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਦੀ ਪੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵੱਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗੀ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਵੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਕਲਾਮਨੀ ਟੈਕਸ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਮਾਣੀਅਨ1 ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ।

15. ਇੱਕ ਡਰਾਅਰ ਜੋ ਇੱਕ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਡਰਾਅਰ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵੱਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਉੱਠਦੀ ਹੈ।

16. ਅੰਸ ਰਾਜਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਅਗਸਤਸ ਜੇਬਾ ਅਨੰਥ2 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਜੀ.) ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ3 ਵਿੱਚ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

12. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਮੰਡੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਦਾ ਧਾਰਕ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ। "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। "ਰਿਵਰਸ ਓਨਸ ਕਲਾਜ਼" ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਇਸਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰੰਗੱਪਾ ਵਿੱਚ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੋਮੋਟੈਂਟਲੀ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਰੱਦ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟੈਂਟਲੀ ਦੁਆਰਾ ਗਾਈਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“28. ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਰਿਵਰਸ ਓਨਸ ਕਲਾਜ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਬੂਤੀ ਬੋਝ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜੀਕਰਨ ਬੋਝ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ “ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟੈਂਟਲੀ” ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਬਚਾਅ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

17. ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਖੁਦ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ

ਦੁਆਰਾ ਭਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੈੱਕ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੇਵਲ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਖਾਤਾਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਇਹ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਰਜ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

18. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਬਚਾਅ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਚੈੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਕਰਜ ਜਾਂ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

19. ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਦਾ 24 ਜੁਲਾਈ 2019 ਦਾ ਚੁਕੌਤੀ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 24 ਜੁਲਾਈ 2019 ਦੇ ਚੁਕੌਤੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

20. ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਕਮ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗੁਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ।

21. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate